

ПРАВНА РЕГУЛАТИВА

Република Србија у погледу приступа образовању, регистрације ученика, принципа једнаког третмана, спречавања ксенофобије и нетолеранције, испуњава своје обавезе у складу са Међународном конвенцијом о заштити права радника и миграната и чланова њихових породица, Конвенцијом о правима детета и другим међународним документима, као и националним.

Устав Републике Србије **прописује** у члану 71. *да свако има право на образовање које је бесплатно и обавезно у основној школи, док је средње бесплатно. Сви грађани, имају под једнаким условима право приступа високошколском образовању.*

Чланом 44. Закона о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС“, бр. 72/09, 52/11, 55/13, 35/15 – аутентично тумачење, 68/15 и 62/16 – УС) прописано је да се забрањују активности којима се угрожавају, омаловажавају, дискриминишу или издвајају лица, односно групе лица, по основу: расне, националне, етничке, језичке, верске или полне припадности, физичких и психичких својстава, сметњи у развоју и инвалидитета, здравственог стања, узраста, социјалног и културног порекла, имовног стања, односно политичког опредељења и подстицање или неспречавање таквих активности, као и по другим основима утврђеним законом којим се прописује забрана дискриминације.

Република Србија се ратификацијом Конвенције о правима детета Уједињених нација обавезала да обезбеди остваривање свих права детета ("Службени лист СФРЈ - Међународни уговори", број 15/90 и "Службени лист СРЈ - Међународни уговори", бр. 4/96 и 2/97, а нарочито право на образовање, док Устав Републике Србије обавезује у члану 71. *да свако има право на образовање које је бесплатно и обавезно у основној школи, док је средње бесплатно. Сви грађани, имају под једнаким условима право приступа високошколском образовању.* У Закону о основама система образовања и васпитања, ("Службени гласник РС" бр. 72/09, 52/11 и 55/13, 35/15- аутентично тумачење и 62/16-УС,) формулисани су општи принципи система образовања и васпитања који захтевају обезбеђивање једнаког права и доступности образовања и васпитања. Исти закон прописује у члану 6. *да се страни држављанин и лице без држављанства уписују у школу и остварују право на образовање под истим условима и на начин прописан законом за држављане Републике Србије.* Одредбе које се тичу уписа ученика у школу налазе се у Закону о средњем образовању и васпитању ("Службени гласник РС", број 55 /13) и Закону о основном образовању и васпитању ("Службени гласник РС", број 55 /13), Закону о забрани дискриминације ("Службени гласник РС", број 22/09), Правилнику о ближим критеријумима за препознавање облика дискриминације од стране запосленог, детета, ученика или трећег лица у установи образовања и васпитања („Сл. гласник РС“, бр. 22/16), Закону о азилу („Сл.

гласник РС“, бр. 109/07) и другим законима којима се регулишу права детета и ученика.

Број деце у Србији која се налазе у колективним и транзитним центрима је 3.194 али нису сви школског узраста. Основношколског узраста је 1204 деце, а средњошколског 1455 младих. Још током 2013. године уписали смо у школу прву децу тражиоце азила у Србији (у основну школу у Боговађи), док је у 2014. години у образовни систем укључено још седморо ученика. У 2015. години, у првих 6 месеци је у основну школу уписано 30-оро деце тражилаца азила. **У мају 2017. укупно 101 ученик похашћа школе на Палилули, Вождовцу, Лајковцу, Земуну, Раковици** а настава се реализује по моделу 2 часа у разреду (предметно) и 2 часа радионица (језичке и тематске) или 2 предмета по избору ученика уколико познају енглески или српски језик. Најчешће уче предмете: Српски језик и други страни језик, Математику, Географију, Биологију и учествују у ваннаставним активностима. Део времена проводе на редовним часовима распоређени према узрасту у одговарајуће разреде, а део времена на допунској настави Српског језика.

Оно што представља изазов за наш образовни систем је чињеница да деца избеглице ретко са собом имају документацију о претходном школовању, те је у већини случајева немогуће имати увид у претходно стечено образовање и постигнуће; Такође, није могуће само на основу узраста одредити у који разред дете треба да буде уписано, иако је препорука да буде у вршњачкој групи или да разлика у годинама буде што мања; Долазе нам деца која су дуго била искључена из образовања у земљи порекла, или су дуго била искључена из образовања у земљи порекла али су у транзитним земљама у којима су провела дуже време имала неки вид образовања (уз честе прекиде због селидбе), или деца која нису била никада у образовању, ни у земљи порекла, а нити у транзитним земљама. Потребно је да школе задовоље образовне, емотивне потребе у складу са њиховим компетенцијама, тешким животним условима и ускраћењима кроз која су прошла, али је важно да су мотивисани и спремни да уче. Због тога је Министар донео **Стручно упутство за укључивање ученика избеглица/тражилаца азила у систем образовања и васпитања**, које је прослеђено свим школама и налази се на сајту МПНТР

Стручним упутством је предвиђено да Стручни тим за инклузивно образовање (који има свака школа) сачињава **План подршке школе укључивању ученика избеглице/тражиоца азила** који садржи активности одељењског старешине, организације општих родитељских састанака, часова одељењске заједнице у циљу припреме родитеља и ученика за долазак новог ученика коме је потребна подршка; Тим за претходну проверу знања може бити допуњен следећим члановима: преводилац, наставник страног језика, педагошки асистент (уколико већ ради у школи), координатор или члан Тима за инклузивно образовање, секретар установе, педагошки саветник уколико ради у установи, представник стручне службе установе, старатељ центра за социјални рад или родитељ, а процену претходне

провере знања завршава у року од седам радних дана на основу члана 55. Закону о средњем образовању и васпитању ("Службени гласник РС", број 55 /13) и Закону о основном образовању и васпитању ("Службени гласник РС", број 55 /13).

На основу процене формулише се **План подршке ученику** и одређује у који разред ће ученик бити уписан. Установа организује додатну подршку ученику у складу са ресурсима и постојећом законском регулативом. Стручни тим за инклузивно образовање школе предлаже чланове Тима за додатну подршку ученику који решењем именује директор школе. Ученици се уписују у одговарајући разред након претходне провере знања, уз могућност реализације активности у припремном периоду од две недеље до два месеца током укључивања у редовну наставу, како би се постепено извршила адаптација ученика. **План подршке ученику** садржи :

- програм адаптације и превладавања стреса;
- програм интензивног учења језика средине како би се учење језика одвијало у складу са методологијом убрзаног савладавања програма Српског језика као страног језика на допунским часовима, али и кроз учешће у редовној настави и ваннаставним активностима које школа реализује;
- индивидуализацију наставних активности кроз прилагођавање распореда похађања наставе, дидактичког материјала, метода и начина рада;
- укључивање у ваннаставне активности уз вршњачку подршку.

Процена и праћење се заснивају на целовитом и индивидуализованом приступу, заснованом на једнаким могућностима у сагледавању потреба ученика, са циљем израде Плана подршке ученику, у његовом најбољем интересу .

На основу **Радног плана за спровођење Програма сарадње УНИЦЕФ-а и Владе Републике Србије** у области образовања у периоду 2016-2017. година предвиђена је подршка јачању система образовања за обезбеђивање приступа квалитетном образовању у ванредним ситуацијама и реализује се Заједнички концепт УНИЦЕФ-ове подршке образовању деце миграната/ избеглица у сарадњи са Центром за образовне политике који реализује *пројекат „Подршка образовању ученика миграната/избеглица на територији Републике Србије“*. Пројектом се припремају и реализују програми обуке за образовне установе и школске управе, обезбеђивање менторске подршке и мали грантови образовно-васпитним установама.

Ученицима подршку пружају волонтери и преводиоци, а додатно су пројектно ангажована два координатора који су доступни 24 сата сваког дана школама и породицама у случају да је потребна нека врста хитне подршке. Ученици тражиоци азила долазе најчешће из Авганистана, а две школе похађају деца из Сирије. Међу ученицима се налази око 30 малолетних лица без родитељске пратње, који су под старатељством центара за социјални рад, а који припадају најосетљивијим групама.

У Министарству просвете, науке и технолошког развоја формирана је **Радна група за обезбеђивање подршке у образовању ученика избеглица и тражилаца азила у институцијама система образовања и васпитања** која ће се бавити системским питањима и решењима.

Дански савет је пројектно финансирао (у сарадњи са УСА амбасадом) да Центар за српски језик као страни језик на Филолошком факултету у Београду припреми Методологију учења **Српског језика као страног језика** јер учење језика инструкције мора бити интензивно и треба да се одвија по посебној методологији. **Обука за све наставнике српског језика** из школа које похађају избеглице/тражиоци азила реализована је почетком априла.

Припремили смо преглед међународне праксе у обезбеђивању приступа квалитетном образовању деце избеглица/тражиоца азила са препорукама за Србију. Овај преглед смо представили просветним саветницима са којима смо припремили модел извештавања након њихове посете школама у којима се образују ови ученици.

Планирамо да заједно са УНИЦЕФ-ом и релевантним организацијама, а на основу шестомесечног искуства у раду са ученицима из ове осетљиве групе, осмислимо **Програм добродошлице ученицима** који ће представљати програм обуке за запослене у школама, а ради јачања интеркултуралних компетенција и развоја и примене Плана подршке ученицима који не говоре језик наставе, који су имала прекид у образовању и који долазе из другачијег културног окружења. Такође, планирамо да са релевантним стручним институцијама и са Заводом за унапређивање образовања и васпитања израдим стандарде и наставни план и програм **Српског језика као страног језика**. Припремили смо **пројекат са Европском комисијом и надлежним министарствима** у коме планирамо напред наведено, као и да доделимо грантове школама, обезбедимо подршку преводиоца, саветника спољних сарадника, али и да обезбедимо средства за превоз ученика итд.

Захваљујемо свим институцијама које пружају подршку школама у процесу интеграције ученика избеглица/тражилаца азила.